

אוניברסיטת בן גוריון בנגב
המחלקה לפוליטיקה וממשל
שנה"ל 2018-19, סמסטר א' + ב'

מבוא לתיאוריה פוליטית עכשווית

ד"ר מיכל גבעוני mgivoni@post.bgu.ac.il

הקורס ידון באסכולות, בתיאוריות ובמושגי יסוד נבחרים במחשבה הפוליטית בת זמננו. נעסוק הן בגישות המנויות על המסורת הליברלית, המציעות פתרונות נורמטיביים לבעיות הכרוכות בניהול הפוליטי של ענייני הכלל, והן בגישות מהמסורת הקונטיננטאלית, המבקשות לפענח את טיבו של העניין הפוליטי, לזהות את תנאי האפשרות שלו ולנתח את יחסי הכוח העומדים בבסיסו. נתעכב על שלושה תחומי חקירה שבהם עוסקת ההגות הפוליטית העכשווית ועל תפישותיהם השונות את העניין הפוליטי תוך דיון במושגי המפתח המתפתחים במסגרתם: צדק, שוויון והכרה; ציבוריות ופעולה פוליטית; וכוח, ממשליות וריבונות.

חובות הקורס והרכב הציון בו:

- * הגשת ארבעה דו"חות על חומר הקריאה – 10% מהציון הסופי. על הדו"חות לא ינתנו ציונים; הגשתם תזכה ב-10 נקודות מתוך הציון הסופי. הטקסטים שעליהם יש להגיש דו"ח מסומנים בסיליבוס בכוכבית. הנחיות לקריאת הטקסטים ולכתיבת דו"חות הקריאה מופיעות בנספח לסיליבוס.
- דו"חות הקריאה יתבססו על הטקסט המקורי ולא על ספרות משנית. אורכם לא יעלה על עמוד אחד והם יוגשו מודפסים, בתחילת השיעור הרלוונטי. לא ניתן להגיש דו"ח קריאה באיחור, ודו"ח שלא הוגש בתחילת השיעור שלקראתו נקרא הטקסט יחשב כדו"ח שלא הוגש, על כל המשתמע מכך.
- לא ניתן להגיש את עבודות הבית ולקבל ציון בקורס ללא הגשת דו"חות הקריאה במועד.
- * השתתפות בשני תרגילים בכיתה – 10% מהציון הסופי. על ההשתתפות בתרגילים לא ינתנו ציונים והיא תזכה ב-10 נקודות מתוך הציון הסופי. הטקסטים שעליהם יערכו התרגילים מסומנים בסיליבוס בשתי כוכביות. לא ניתן יהיה להגיש את עבודות הבית ולקבל ציון בקורס ללא השתתפות בשני התרגילים.
- * עבודת בית מסכמת – 80% מהציון הסופי.
- * לא יותר שימוש במחשבים ניידים בשיעורים.

שעת קבלה:

מיכל: יום ד', 11-12, בתיאום מראש

מבוא

התיאוריה הפוליטית כתחום ידע

Timothy V. Kaufman-Osborn, "Political Theory as Profession and as Subfield?," *Political Research Quarterly* 63.3 (2010): 655-673.

Wendy Brown, "Political Theory Is Not a Luxury: A Response to Timothy Kaufman-Osborn's 'Political Theory as a Profession'," *Political Research Quarterly* 63.3 (2010): 680-685.

הפוליטיקה והפוליטי

** Carl Schmitt, *The Concept of the Political* (Rutgers University Press, 1976 [1927]): 19-37.

קרל שמיט, "המושג של הפוליטי," בתוך: מיכאל קרן (עורך), *תולדות המחשבה המדינית: מקראה*, כרך ב' (האוניברסיטה הפתוחה, 2001): 184-193.

עדי אופיר, "מהו ה'פוליטי'?", *תיאוריה וביקורת* 34 (2009): 173-179.

קריאת עזר: Chantal Mouffe, *On the Political* (Routledge, 2005): 1-34.

חלק I: הליברליזם ומבקריו

צדק כהוגנות

* ג'ון רולס, *צדק כהוגנות: הצגה מחודשת (הוצאת עליית הגג ומשכל, 2011)*: 69-154.

קריאת עזר: יוסי דהאן, *תיאוריות של צדק חברתי* (משרד הביטחון, 2007): פרק ב'.

הביקורת הקהילתנית

Michael Sandel, "The Procedural Republic and the Unencumbered Self," *Political Theory*, Vol. 12, No. 1. (Feb., 1984), pp. 81-96.

Michael Walzer, *Spheres of Justice: A Defense of Pluralism and Equality* (Blackwell, 1983):

Ch. 1.

קריאת עזר: יוסי דהאן, *תיאוריות של צדק חברתי*: פרק ו'.

רב-תרבותיות והפוליטיקה של השונות

Will Kymlicka, *Multicultural Citizenship: a liberal theory of minority rights* (Oxford: 1995):

Chapter 5.

ננסי פרייזר, "מחלוקה להכרה? דילמות של צדק בעידן 'פוסט-סוציאליסטי'", בתוך: דני פילק ואורי רם (עורכים) שלטון ההון: החברה הישראלית בעידן הגלובלי (הקיבוץ המאוחד ומכון ון ליר בירושלים, 2004): 270-297.
קריאת עזר: יוסי יונה ויהודה שנהב, "שש מסורות שיח תיאורטיות", בתוך: רב-תרבותיות מהי? על הפוליטיקה של השונות בישראל (בבל, 2005): 70-123.

צדק גלובלי

Martha C. Nussbaum, "Beyond the social contract: capabilities and global justice," *Oxford Development Studies* 32.1 (2004): 3-18.

חלק II: תיאוריות של ציבוריות ופעולה פוליטית

התחום הציבורי

Jürgen Habermas, *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society* (The MIT Press, 1991): 1-56.

* חנה ארנדט, המצב האנושי (הוצאת הקיבוץ המאוחד, 2013): 35-88.

הפעולה הפוליטית והכוח האזרחי

חנה ארנדט, המצב האנושי: 208-242, 254-265.

קריאת עזר: אריאלה אזולאי ועדי אופיר, פתח דבר למצב האנושי.

חלק III: מחשבה פוליטית רדיקלית

כוח וטכנולוגיות פוליטיות

* מישל פוקו, לפקח ולהעניש: הולדת בית הסוהר (רסלינג: 2015): פנאופטיציזם

** מישל פוקו, תולדות המיניות: הרצון לדעת (הקיבוץ המאוחד, 1996): עמ' 57-72.

מישל פר, "הון אנושי", מפתח 3, 2011: 131-150.

קריאת עזר: Mark Kelly, *The Political Philosophy of Michel Foucault* (Routledge, 2009): chs. 2-4.

ריבונות וביו-פוליטיקה

* ג'ורג'יו אגמבן, הכוח הריבוני והחיים החשופים [פרקים נבחרים: "פרדוקס הריבונות"; "הפוליטיזציה של החיים"; "זכויות האדם והביו-פוליטיקה"; "המחנה כ'נומוס' של המודרני"; "סף"], בתוך: שי לביא (עורך) טכנולוגיות של צדק: משפט, מדע וחברה (רמות, 2003): עמ' 395-416, 430-434.

Giorgio Agamben, *Homo Sacer*, 71-74, 81-90.

קריאת עזר: עדי אופיר, "בין קידוש החיים להפקרתם: במקום מבוא להומו סאקר", בתוך: טכנולוגיות של צדק: משפט, מדע וחברה (רמות, 2003). וכן: הרצאתו של שי לביא בכנס על "חיים חשופים" במכון ון ליר בירושלים (2006), זמינה לצפייה ב: <http://www.vanleer.org.il/heb/videoShow.asp?id=320>

משטר (ה) ופוליטיקה

Jacques Rancière, *Disagreement. Politics and Philosophy* (Minneapolis & London: University of Minnesota Press, 1999): chs. 1, 2.

הנחיות לקריאת הטקסטים ולכתיבת דו"חות הקריאה

קטעי הספרים והמאמרים שבהם נדון במהלך הקורס כתובים בסגנון פילוסופי, מופשט וסבוך לעתים. לא אחת תתקלו בטיעונים מסועפים, בשזירה של תובנות תיאורטיות בניתוחים היסטוריים ובהתייחסויות לתובנות ולהוגים אחרים מתחום התיאוריה הפוליטית והפילוסופיה שאינם מוכרים לכם/ן. ההמלצות הבאות עשויות לסייע לכם/ן לצלוח את קריאת הטקסטים ולהפיק את המירב מכתיבת דו"חות הקריאה.

* כתבו תוך כדי קריאה. הדפסו את הטקסט ולוו את הקריאה בהדגשת קטעים מרכזיים (או מסקרנים ומעוררי מחשבה במיוחד) ובכתיבת הערות לצד הטקסט.

* מותר ורצוי להסתייע במאגרי מידע אינטרנטיים, כולל וויקיפדיה, כדי להשלים מידע החיוני להבנת הטקסט (כגון: מיהו ההוגה שאליו מתייחס הכותב? מה היו חידושי התיאורטיים? מהם פרטי המקרה ההיסטורי שבו הוא עוסק?)

* עברו על הטקסט פעמיים: פעם אחת בקריאה איטית וצמודה על הטקסט כולו, ופעם שניה ברפרוף על הנקודות המרכזיות שהדגשתם בקריאה הראשונה, במטרה להבין טוב יותר את מהלך הטיעון.

* אל תאמרו נואש. אם ישנם חלקים בטקסט שאינם נהירים לכם/ן, המשיכו לקרוא והתמקדו באותם חלקים של הטיעון שאחריהם אתם/ן יכולים/ות לעקוב ביתר קלות. נסו לחזור לאותם קטעים שלא הבנתם/ן ולפרשם מחדש בעזרת הדברים שכבר התבררו לכם/ן.

* הפרידו בין עיקר לטפל – בין התזה העיקרית שמוצגת בטקסט לבין טיעונים משניים שמסתעפים ממנה או מובילים אליה. נסו להבין מהי העמדה שאותה חשוב לכותב להציג ולבסס.

* קראו את הטקסט באופן נדיב, ושאלו את עצמכם/ן כיצד ניתן להסביר את מה שנראה על פניו כחוסר עקביות וכיצד ניתן להבין אמירות שנדמות מעורפלות.

* נסו לזהות על מה ואיך הטקסט מנסה להביא אותנו לחשוב אחרת. מהם המושגים שאת משמעותם השגורה הוא מבקש לשנות? אילו נקודות מבט חדשות הוא מבקש להציע? אילו אמיתות הוא מבקש לעקור מן השורש? ומה מניע את המאמץ ההגותי הנוכח בטקסט לחשוב מחדש על תופעות או מושגים מסוימים?

* כתבו את דו"חות הקריאה כאילו היו ממוענים לקהל שאינו מצוי בטקסטים שקראתם/ן. הניסיון להבהיר לאחרים את הדברים עשוי לסייע בהבהרתם לקורא/ת.

* הקפידו על כתיבה רהוטה ועל ניסוחים תקינים והגיהו את הדו"חות לפני הגשתם.

* על דו"חות הקריאה לכלול: 1. התייחסות לשאלה או לשאלות המרכזיות שבהן עוסק הטקסט: לקושי שהוא מבקש לפתור, לבעיה עמה הוא מתמודד, לתופעה הפוליטית אליה הוא מתייחס או לסכנה אותה הוא מזהה; 2. התייחסות לחידוש ולתרומה המקורית של הטקסט; 3. סיכום קצר של הטענות המרכזיות; 4. פרשנות ו/או ביקורת משל עצמכם/ן.

* כדי להתכונן כיאות לשיעורים ולתרגולים מומלץ לסכם את הקריאה בטקסטים, גם אלו שאינם/ן כותבים/ות עליהם דו"חות קריאה, על פי ארבע הנקודות שלעיל.